

መልክት ወደ ቃሊቲ¹

ለህዝባችሁ - ላገሩ²
ተመኝታችሁ ጥሩ
ያቅማችሁን ስትሰሩ
ስትጥሩ ስትግሩ³፤

ሲገባችሁ ልትከበሩ
በሹመት ልትገሩ⁴
ባንቱታ ልትጠሩ፤

በሌላ በኩል ባንገሩ
ቃሊቲ ስትታገሩ
ወህኒ ስትጨመሩ
ስትወረወሩ፤

በክርባኛ⁵ ስትቀጡ
ስትዘለፉ፤ ስትረገጡ
ለጠኔ⁶ ስትጋለጡ፤
በጨለማ ስትቀመጡ
በሙቀት ስትቀልጡ
በብርድ ስትንቀጠቀጡ፤
ተስፋ አትቁረጡ
እጅ አትስጡ፡፡

ባያስፈልግም ለናንተ ገለፃ
ያዙት ባይምሮ ቀረፃ
ነፃነት እንዳልሆነ ነፃ፡፡

አትዘንጉ መቸም
ለእዉነት ከመቆም
እንደሚልቅ በጣም
ለእዉነት በመታገት
መቀመጥ ከእስር ቤት⁷፡፡

አትርሱ ያለ መከራ
የንሸዉ እንደማይጠራ
ጨለማዉ እንደማይበራ፡፡

እወቁት ያለበት ጣጣ
ክፉ ቀን ካልመጣ
እንደማይባል ቀን ወጣ፡፡

ተረዱ በቅጡ
ተንሸራተዉ በድጡ
እየወደቁ እየፈረጡ
እየተጋጋጡ
ደርሰዉ ካዘብጡ
ክታች - ካዘቅጡ፤

እየዳሁ እየቧጠጡ
እያቃሱቱ እያማጡ
በላብ እየሰመጡ
በፍራት እየተናጡ
እየተሰቀጠጡ
አቀበቱን ካልወጡ፤

እንደማይቻል ቢቀናጡ
የተራራን ጫፍ ሊረግጡ
ካናቱ ሊቀመጡ
ነፋሻ ኔፋል⁸ /ሊመጡ/⁹
በደስታ ሊመሰጡ፡፡

ሰዓቱ የደረሰ ዕለት
የታሰራችሁበት ሰንሰለት
ይበጣጠሳል በፍት ርት¹⁰፡፡

ያላችሁበት እስርቤት
መሰረቱ በስተት
ነዉና ድቡሽት¹¹፤
ተጎስሞ ነጋሪት
ቤታደር¹² በጧት
ተብሎ ክተት
ዙርያዉን በመዋተት¹³
ሲነፋቡት መለከት¹⁴
ይፈራርሳል በጨኸት፤

የቀረዉም በበኩል
እናንተን በመቀበል
አክብሮ በመከተል
በሰላማዊ ትግል
ለመጎናጸፍ ድል፤

ችቦ በማቀጣጠል
ከሁሉም ጎጥ¹⁵ ክልል
በነቂስ¹⁶ ብሎ ንቅል
ይወጣል እያለ ዕልል፡፡

ግን ለምናልባቱ
በስር ስትንገላቱ
በስቃይ ስትቃትቱ፤

ግባችሁን ሳትመቱ
ቢደርስባችሁ ዕለቱ
የመሞቻዉ ሰዓቱ
የግብዓተ መሬቱ፤

ከሰዓቱ ስትደርሱ
ለመጨረሻ ስተነፍሱ
ማንንም ሳትወቅሱ
በክፉ ሳታነሱ፤

ለጠላትም ለራሱ
ፀልያችሁ ለነፍሱ
ለልብሱና ለጉርሱ
ለልማዱ - ለምሱ¹⁷፤

ይህን ሐቅ ተዋሱ
ዘወትር አስታዉሱ
በጭራሽ እንዳትረሱ።

ሁሉም አይነት ዘር
ስንዴም ሆነ አተር
ባቄላም ሆነ ምስር
የሚዘራው ከምድር፤

ነዉ ተቀላቅሎ ካፈር
ወደታች በመቀበር
በስብሶ ከዉሃ ጋር፤
እንዲያፈራ በመዘርዘር
የሱን አቻ ወደር
በሺ እጥፍ የሚቆጠር።

ስለዚህ በሌላ አባባል
ጠላታችሁ ሁኖ ጆል
ተመክቶ ባለዉ ኅይል
መስሎት የሚበቀል
እናንተን ቢገድል፤

የማይባል ቀላል
እንጅ ዉለታ መዋል
አለሰራችሁም በደል፤

ሲታይ በሌላ በኩል
ስላበቃችሁ በመብቀል
እንደተዘራ ተክል
እንድትችሉ መፈልፈል
እናንተን የሚመስል
አያሌ ስፍር ቁልል።

ገበያዉ ደርቶ እስኪቆም
እያስከፈለ ወዝና ደም
በስቃይና በድካም
ቢያለፋም እንኳ በጣም፤
ወዲያዉኑ አፈር ሲቅም
ሳይሰነብት ምንም
በሚበሰብስ ትንሽ ዐጽም፤
መሽመትን ትልቅ ስም
የማይሞት ለዘላለም
የመሰለ ንግድ የለም
የሚያተርፍ በዚህ ዓለም።

ዲባቶ¹⁸ መስፍን አረጋ¹⁹ ረቡዕ፤ ጥቅምት
13፤ 2000 ዓ. ም.

¹ ይህ ግጥም የተመሰረተዉ «መልዕክት ወደ ሳይቤርያ» (Message to Siberia) በተሰኘዉ - ታላቁ ሩሲያዊ ቀያኒ (poet) እስክንድር ሰርጌቪች ፑሽኪን (Alexander Sergeyevich Pushkin) በገጠመዉ ግጥም ላይ ነዉ። ይህንና ሌሎቹን ግጥሞችን «የፑሽኪን ግጥሞች በመስፍን እይታ» በሚል ርዕስ - እንደ አብሔር (God) ፈቃድ - በቅርቡ በማሳትመዉ መጽሐፍ ላይ መመልከት ይቻላል። አብሔር ማለት እግዚአብሔር የሚለዉን የተንዛዛ ቃል በማሳጠር የተገኘ ነዉ። በተመሳሳይ ሁኔታ ወልደሔር (Christ) ማለት እየሱስ ክርስቶስ ማለት ሲሆን፤ ደቀሔር (Christian) ማለት ደግሞ ክርስቲያን ማለት ነዉ። ደቅ ማለት በግእዝ ልጅ፤ ተከታይ፤ ማለት ነዉ «ደቀ መዝሙር» እንዲሉ ተማሪ፤ ዳዊት ደጋሚ ሲሉ። እንዲሁም ቤተሔር (Church) ማለት ቤተክርስቲያን ማለት ይሆናል። «ደቀሔርና» (christianity) ማለት ደግሞ «ክርስትና» ማለት ሲሆን ደቀሔር እና ፍኖት (መንገድ) የሚሉትን ቃሎች በማጣመር የተገኘ ቃል ነዉ። «ደቀሔርናን» ከግሪክ በፊት የተቀበለች አገር ሐይማኖቱንም ሆነ የሐይማኖቱን መስራች በግሪክ ቃሎች መጥራት አላስፈላጊ ብቻ ሳይሆን አሳፋሪም የሆነ ነገር ነዉ።

² ይህ ግጥም የተረወገዉ (dedicated) ለነብታሚ (professor) አስራት ወልደየስ እና ለዳኛ ብርቱካን ሚዴቅሳ ነዉ። ረወገ (dedicate) ማለት ለመታሰቢያነት ስጦ ማለት ሲሆን ቃሉ የተገኘዉም ወሬጉማ (መስዋኦትነት) ከሚለዉ የኦሮምኛ ቃል ነዉ። ግሱም ሲረባ ረወገ፤ ርወግ (dedicated)፤ ረዋጊ (dedicator)፤ ርወጋ፤ ርወገት (dedication) እያለ ይሄዳል። ነብታሚ (professor) ማለት ፕሮፌሰር ማለት

ሲሆን ቃሉ የተገኘውም ተነባዩ የሚለውን ቃል ለማርባት ይመች ዘንድ ለወጥ በማድረግ ነው። ግሱም ሲረባ ነበተመ (profess)፣ ንብትም (professed)፣ ነብታሚ፣ ንብተማ (professing)፣ ንብተማዊ (professorial) እያለ ይሄዳል።

³ ጋረ (ገረ) = ተጨነቀ፣ የጭንቅ ጨኸት ጮኸ፣ ጣረ፣ አለቀሰ።

⁴ ናረ = ወደላይ ተነሳ፣ ጓነ፣

⁵ ከረበጀ (to torture) ማለት አስቃዩ ማለት ሲሆን ቃሉ የተገኘውም ከረበጀ (ገረፈ፣ ሸነቆጠ፣ ጠበጠበ) ከሚለው ያማረኛ ቃል ነው። ግሱም ሲረባ ከረበጀ፣ ክርብጅ (tortured)፣ ክርባጅ (torturing)፣ ክርባጃ (torture) እያለ ይሄዳል። አኮርባጅ (ዐለንጋ) የሚለው ቃል የተገኘውም ከዚህ ነው፣ «ባኮርባጅ ከረበጀ» እንዲሉ።

⁶ ጠኔ = ብርቱ (ክልክ ያለፈ) ራብ፣ ራስ የሚያዞር፣ ዓይን የሚያጨልም።

⁷ «ለወገነት ከመቆም እስርቤት መቀመጥ ይበልጣል» (እስክንድር ሶልገርኒትሲን፣ የጉላግ ደሴቶች፣ ገጽ 220) "To stand up for the truth is nothing. For the truth, you have to sit in jail" (Alexander Solzhenitsyn, The Gulag Archipelago, page 220).

⁸ ኔፋል (air) ማለት አየር ማለት ሲሆን ቃሉ የተገኘውም እንፋሎት ከሚለው ቃል ነው።

⁹ /.../ የማጥበቅ ምልክት ሲሆን \... \ ደግሞ የማላላት ምልክት ነው። ለምሳሌ ያህል /አለ/ ማለት ይገኛል ማለት ሲሆን አለ ማለት ደግሞ ተናገረ ማለት ነው።

¹⁰ ፍት ርት (ፍትሕ ርትዕ) = ቅን (ቀጥታ) ፍርድ። ፍቱ ርቱ ስላሴ (ፍርዱ ቅን የሆነው ስላሴ) እንዲሉ።

¹¹ ድቡሽት = በወንዝ ዳር የሚገኝ ደቃቅ አሸዋ።

¹² ቤታደር (civil) = ማለት መለዩ ለባሽ ያልሆነ ሕዝብ ማለት ሲሆን ቃሉ የተገኘውም ወታደር (ወቶ አደር) የሚለውን ቃል አመሰራረት በመጠቀም ነው።

¹³ ዋተተ = ዞረ፣ ባከነ፣ ተንከራተተ፣ ወዲያና ወዲህ አለ፣ ብዙ ሥራ ሠራ፣ ባተለ (ወተት ሲንጡት እንደሚቀልል ማለት ነው።)

¹⁴ መለከት (trumpet) = የሚነፋ የጥሪ መሳርያ። በጥንት ጊዜ ነገስታትና መኳንት (ለሰልፍ፣ ለግብር፣ ለጦርነት ወዘተ.) እያስነፉ ሕዝቡን ይሰበሰቡበት ነበር። ቀንደ መለከት ማለት ደግሞ ከቀንድ የተበጀ መለከት ነው።

¹⁵ ጎጥ = የምድር ጉጥ፣ ታናሽ ጉባ (ከፍታ)። የጎጥ አለቃ፣ ጎጠኛ እንዲሉ።

¹⁶ ነቁስ = ሁሉ፣ በሙሉ፣ ጠቅላላ።

¹⁷ ምስ = የሰይጣን ምሳ፣ መድሐኒት። ምሱን ቀመሰ (ልማዱን አገኘ) እንዲሉ።

¹⁸ ዲባቶ (doctor) ማለት ዶክተር ማለት ሲሆን ቃሉ የተገኘውም ዲቦ (በላይ) የሚለውን የግእዝ ቃል አቶ ከሚለው ቃል ጋር በማጣመር ነው። በተመሳሳይ ሁኔታ ሊቀ እና አቶ የሚሉትን ቃሎች በማጣመር ሊቃቶ (master) እንዲሁም ምስማክ (መሰረት) የሚለውን የግእዝ ቃልና አቶ የሚለውን ቃል በማጣመር ሲማክቶ (bachelor) የሚሉትን ቃሎች እናገኛለን። ሰለነዚህና ሌሎች ቃሎች አመሰራረት ለመረዳት «ሰገላዊ አማረኛ» (አማርኛ) በሚል ርዕስ በቅርቡ ያሳተምኩትን መጽሐፍ ሊመለከቱ ይችላሉ። ሰገላ ማለት በግእዝ ጥበብ ማለት ነው «ሰብአ ሰገል» እንዲሉ «የጥበብ ሰወች» ለማለት ሲፈልጉ። ይህም ቃል ሳይንስ የሚለውን የባእድ ቃል ይተካልናል፣ ጥበብ የሚለውን ቃል wisdom ለሚለው በመተወ። ከዚህም ሰገላኛ (scientist)፣ ሰገላዊ (scientific) የሚሉትን ቃሎች እናገኛለን። ስለዚህም «ሰገላዊ አማረኛ» ማለት «ሳይንሳዊ አማረኛ» (Scientific Amharic) ማለት ይሆናል። «አማርኛ» ማለት ደግሞ አማረኛንና አሮምኛን በማጣመር የፈጠርኩት ቃል ነው - ሰገላዊ አማረኛን በመጻፍ ቋንቋችንን ሰገላዊ ለማድረግ የአሮምኛን ቋንቋ በሰፊው ተጠቅሜበታለሁና። የዚህም መጽሐፍ ሁለተኛ ስርሰም (second edition) በቅርቡ ታትሞ ይወጣል። ስርሰም (edition) ማለት - ከዚህ ቀደም ለማርባት በማያመችና አሻሚ በሆነ ሁኔታ - «እትም» እንለው የነበረው ሲሆን ቃሉ የተገኘውም ሲፊሱ (እርማት) ከሚለው የአሮምኛ ቃል ነው። ግሱም ሲረባ ሰረሰመ (edit)፣ ስርስም (edited)፣ ሰርሳሚ (editor)፣ ስርሰማ (editing) እያለ ይሄዳል። ስለዚህም «ሁለተኛ ስርሰም» (second edition) ማለት ከዚህ በፊት «ሁለተኛ እትም» እንለው የነበረው ነው ማለት ነው።

¹⁹ ይህን ጸሐፊ በጸዳቤ (email): mesfin.arega@gmail.com ማግኘት ይቻላል። ጸዳቤ (email) ማለት ኢሜይል ማለት ሲሆን ቃሉ የተገኘውም ጸጋስ (electric) እና ደብዳቤ የሚሉትን ቃሎች በማጣመር ነው። ግሱም ሲረባ ጸደቦ (to email)፣ ጸድብ (emailed)፣ ጸዳቤ፣ ጸደባ (emailing) እያለ ይሄዳል። ጸጋስ(electric) የሚለው ቃል የተገኘው ደግሞ ጦምፒስ (መብራት) ከሚለው የወላይትኛ ቃል ነው።